

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2018
Fakulteten för lärarutbildning

Mångkultur i förskolan

En studie med fokus på förskollärares
förhållningssätt

Malin Berglund och Martina Lagergren

Författare

Malin Berglund
Martina Lagergren

Titel

Mångkultur i förskolan - en kvalitativ forskningsstudie med fokus på förskollärares förhållningssätt ur ett relationellt perspektiv

Engelsk titel

Multiculturalism in preschool- a qualitative study with focus on preschool teacher's approach from a relational perspective

Handledare

Adam Droppe

Examinator re

Kerstin Hansson

Sammanfattning (högst 250 ord)

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare tolkar begreppet mångkultur samt hur de förhåller sig relationellt till lärandeobjektet. Studiens forskningsfrågor är: *Hur tolkar förskollärare begreppet mångkultur? Vilken betydelse anser förskollärare att det relationella arbetet har för deras intentioner gällande mångkultur i förskolan?*

Vi har utgått från kvalitativ metod i form av intervjuer. Insamlad empiri har analyserats utifrån en fenomenografisk analysmodell.

Tidigare forskning (Lunneblad, 2013 Lahdenperä, 2008 Björn-Willens, 2006 Ljungberg, 2005) visar på att begreppet mångkultur är komplext för förskollärare att förhålla sig till i sitt uppdrag utifrån läroplanens mål och riktlinjer. Resultatet av studien visar att det finns olika synvinklar att förhålla sig till kring begreppet mångkultur.

I den fenomenografiska analysen utgick vi från ett utvecklingspedagogiskt perspektiv samt ett relationellt perspektiv. Vi upptäckte att perspektiven kan i samspel utveckla varandra. Analysen kategoriserades in i teman vi fann i intervjuerna, *komplexiteten i begreppet, relation till föräldrar* samt *utvecklingsmöjligheter*.

Slutsats för denna studie är att mångkultur kan bidra till gemenskap och samspel beroende på hur förskollärare tolkar begreppet och värdesätter relationer. Förskollärares medvetenhet kring sina egna värderingar och tankar om mångkultur är betydelsefull för att kunna möta andra människor och därmed utveckla den mångkulturella verksamheten.

Ämnesord (5–8 st.)

Förskola, Mångkultur, Förskollärares förhållningssätt, kultur, relationellt perspektiv

Innehåll

1. Inledning	6
1.1. Syfte	7
1.2. Frågeställningar.....	7
2. Begreppsförklaring.....	9
3. Litteraturbakgrund.....	11
3.1. Läroplanen då och nu	11
3.2. Förhållningssätt.....	13
3.3. Mångkultur som begrepp	14
3.4. Språkets kultur	15
4. Teoretiskt perspektiv	17
5. Metod	19
5.1. Kvalitativ forskning	19
5.2. Intervju som metod	19
5.3. Urval.....	20
5.4. Genomförande.....	20
5.5. Bearbetning av insamlade data	21
5.6. Trovärdighet.....	22
5.7. Etiska ställningstaganden.....	22
6. Resultat & analys	24
6.1. Komplexiteten i begreppet.....	24
6.2. Relation till föräldrar.....	26
6.3. Utvecklingsmöjligheter.....	27

7. Diskussion	29
7.1. Pragmatiskt & relationellt	29
7.2. Vi och dom.....	30
7.3. Relationella intentioner	31
7.4. Språk & kommunikation.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
7.5. Informanternas förhållningssätt	32
7.6. Medvetenhet.....	33
7.7. Metoddiskussion	33
8. Slutsats	35
9. Förslag till vidare forskning.....	36
Referenslista.....	37
Bilagor.....	39
Bilaga 1 intervjufrågor.....	39
Bilaga 2 Missivbrev 2018-09-07	40

1. Inledning

Vad betyder begreppet mångkultur för dig? Detta begrepp används ofta i dagens samhälle men vad innebär det egentligen? Som blivande förskollärare vill vi undersöka hur förskollärare tolkar begreppet mångkultur. Förskolans pedagoger utgör en stor del av barns vardag i dagens samhälle och blir därför en viktig aktör i barnens kulturskapande. Relationer och möten mellan barn och pedagog lägger en grund för hur barn utvecklar förmåga att förstå hur de själva och sin omvärld fungerar (Sommer 2005). Detta vill vi undersöka genom vår studie, hur förskollärare förhåller sig till dessa möten.

Intresset inför denna studie väcktes genom Johannes Lunneblads forskning *Den mångkulturella förskolan, motsägelser och möjligheter* gällande mångkultur i förskola där han undersöker hur förskolor arbetar med begreppet mångkultur när majoriteten av barnen har utländsk anknytning. Lunneblads forskning visar att pedagoger i svensk förskola snarare arbetar monokulturellt än mångkulturellt, samt att deras arbete styrs av traditioner och inte av intentionerna i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016). Det vi funderar vidare på är om mångkultur bara innefattar barn med utländsk bakgrund? Eller innebär ett mångkulturellt arbete i förskolan att alla barn (oberoende av nationalitet) känner delaktighet i sin kultur? Eftersom förskollärare har det pedagogiska ansvaret i förskolans verksamhet, funderar vi på hur deras arbete påverkas beroende på deras förståelse samt förhållningssätt gällande begreppet mångkultur? Förskolan har som uppdrag att lägga grunden för ett livslångt lärande med demokratiska värderingar (Skolverket, 2016). Kan man undvika ett vi och dom-tänk i samhället genom att synliggöra varandras olika kulturer och därmed lära av varandra?

Enligt Läroplanen för förskolan ”ska förskolan sträva efter att varje barn känner delaktighet i sin egen kultur och utvecklar känsla och respekt för andra kulturer” (Skolverket, 2016, s.9) Kultti & Pramling (2017) menar enligt det utvecklingspedagogiska perspektivet att man kan skapa ett inkluderande klimat genom att arbeta med mångkultur i förskolan. Forskning visar dock att styrdokumentens mål inte alltid uppfylls på grund av olika anledningar. Runfors (2003) beskriver hur pedagoger trots ett genuint engagemang för det mångkulturella arbetet inte når fram med sina ambitioner på grund av motsägelser i styrdokumentet. En av motsägelseerna som Runfors lyfter fram ur styrdokumentet är att både individualitet och samspel med andra ska

utvecklas, läroplanen påpekar värdet av mångkulturalitet men även de värden som ska vara gemensamma för alla i samhället. Hon menar även att läroplaner är kompromissdokument vilket medför mångtydiga budskap. Pedagoger i förskolan har ansvar för att varje individs behov ska tillgodoses samtidigt som varje individ ska utvecklas till att vara en del av samhället.

Forskningsstudien utgår från ett relationellt perspektiv då grundtankarna i synsättet bjuder på ett nytänkande inom pedagogiken (Aspelin, 2011). Han förklarar hur relationer har en betydelsefull roll gällande människans utveckling från födelsen. Denna process fortsätter genom livet och som pedagog behöver man förstå relationens betydelse för att kunna skapa en givande lärandemiljö. Vi har förhoppning att öppna upp för nya diskussioner och synsätt inom det mångkulturella arbetet i förskolan.

1.1. Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare tolkar begreppet mångkultur samt vilken betydelse det relationella arbetet har för deras intentioner gällande mångkultur. Till den pedagogiska forskningen vill vi diskutera begreppet mångkultur inom svensk förskola. Tidigare forskning (Lunneblad, 2018; Runfors, 2003; Sommer, 2005; Brantefors, 1997) visar att begreppet mångkultur är komplext att förhålla sig till i uppdraget som förskollärare, och att läroplanens mångkulturella mål och riktlinjer inte alltid uppfylls. Därav intresset för förskollärares förhållningssätt kring begreppet mångkultur. Vi hoppas med denna studie öppna upp för diskussion som motverkar polarisering i svensk förskola och hitta vägar för gemenskap.

1.2. Frågeställningar

Utifrån vårt syfte har vi formulerat följande frågeställningar;

- Hur tolkar förskollärare begreppet mångkultur?
- Vilken betydelse anser förskollärare att det relationella arbetet har för deras intentioner gällande mångkultur i förskolan?

2. Begreppsförklaring

Här förklaras följande begrepp som förekommer i studien för att underlätta för läsaren. Dessa begrepp är breda och kan förklaras och tolkas på flera olika sätt. Vi har valt att förklara följande begrepp utifrån studiens relevans;

Förhållningssätt: Ett komplext begrepp som hänvisar till individens synsätt, inställning och attityd. Det vill säga hur individen förhåller sig till omgivningen ur både positiva och negativa aspekter. Tankar och känslor gällande olika händelser styr individens sätt att agera (Aspelin, 2011).

Kultur: Strandberg (2006) förklarar begreppet kultur som artefakter (tecken, språk, verktyg), miljöer och modeller skapade av mänskligt samspel. ”Människan är kultur. Kultur är människa. Människan tar till sig kultur samtidigt som hon skapar kultur.” (Strandberg 2006, s.19). Detta är en föränderlig process som hela tiden omskapas beroende av människors relationer till varandra och sin omvärld.

Mångkultur: Enkelt förklarat: möte mellan olika etniska, religiösa och kulturella bakgrunder. Man måste även ta hänsyn till aspekter såsom utbildning, arbete, språk, och ekonomi som skapar olika kulturella miljöer (Lunneblad, 2018).

Interkulturalitet: Begreppet kan förklaras som mötet eller sammanhanget där människor i en mångkulturell kontext samspelar. Lorentz & Bergstedt (2006) förklarar hur kulturmöten i pedagogisk verksamhet kan ses som en kvalitetsaspekt, där ömsesidighet, interaktion och kommunikation ger en ökad förståelse för varandras tankesätt och värdegrund.

Identitet: Frågan ”Vem är jag”, som under livet omkonstrueras allteftersom nya sociala relationer och erfarenheter från olika miljöer tillkommer (Hwang & Nilsson, 2011).

Etnicitet: Utgångspunkt för att förklara begreppet etnicitet grundar sig i att en grupp människor delar samma språk, religion, kultur och geografiskt ursprung. Lunneblad (2018) menar att begreppet kan bidra till att människor delas upp i olika kategorier som kan leda till att människor delas upp på grund av olikheter.

Pragmatiskt arbetsätt: Gällande pedagogiskt arbete kan begreppet förklaras att man som pedagog arbetar på ett kreativt sätt och ser möjligheter i olika situationer. Pedagoger i förskolan ska förhålla sig till läroplanens mål och riktlinjer, regler och normer, samt traditioner som ”sitter i väggarna”: Detta kan verka ouppnåeligt men en pragmatisk pedagog omformulerar reglerna för att uppnå gott resultat i praktiken (Runfors, 2003).

Polarisering: I förhållande till studien förklarar vi begreppet hur människor delas upp i grupper på grund av olikheter. Uttrycket vi och dom- tänk hänvisar till detta, människor med utländsk bakgrund och svenskfödda delas upp i olika ”poler”.

3. Litteraturbakgrund

I detta kapitel presenteras litteratur för att skapa förståelse för mångkultur som begrepp ur olika synvinklar, från samhällshistoria till dagens verksamma förskollärare. Läroplanen ligger som grund för det pedagogiska arbetet i förskolan. Därav blir det utgångspunkt i denna studie.

3.1. Läroplanen då och nu

Läroplanen är det styrdokument som lägger grunden för arbetet i förskolan, och det är förskollärarens ansvar att detta arbete genomförs. En diskussion kring innehållet är relevant för att förstå hur ett mångkulturellt arbete ska kunna utvecklas. Läroplanen uttrycker gällande mångkultur hur förskolan som en social och kulturell plats kan förbereda barn på att leva i ett alltmer internationaliserat samhälle. Det krävs förmåga att förstå hur värdefullt det är att leva i en kulturell mångfald (Skolverket, 2016)

Läroplanen för förskolan uttrycker att pedagoger ska skapa en pedagogisk miljö för alla barn i verksamheten. Deras tolkning av styrdokumentet lägger grunden för verksamhetens arbete.

Medvetenheten om det egna kulturarvet och delaktighet i andras kultur ska bidra till att barnen utvecklar sin förmåga att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Förskolan kan bidra till att barn som tillhör de nationella minoriteterna och barn med utländsk bakgrund får stöd i att utveckla en flerkulturell tillhörighet.

I förskolans uppdrag ingår att såväl utveckla barns förmågor och barns eget kulturskapande som att överföra ett kulturarv - värden, traditioner och historia, språk och kunskaper - från en generation till nästa. (Skolverket, 2010 s.6)

Skolkommittén (1997) uttrycker att den kulturella mångfalden inte är något nytt fenomen. Sverige har alltid varit mångkulturellt med avseende på geografiska skillnader så som kön, klass och generation etc. Lunneblad (2018) beskriver hur synen på mångkultur i det svenska samhället har förändrats genom åren. 1975 antog Sveriges riksdag nya riktlinjer i samband med arbetskraftsinvandringen som innebar att invandrares kulturella bakgrund

skulle lyftas fram i samhället, exempelvis började man med modersmålsundervisning. Början av 1970-talet kom även att betyda mycket för förskolans utveckling då arbetsmarknaden expanderade rejält. Detta möjliggjorde arbetstillfälle för både kvinnor och män, vilket resulterade i att båda föräldrarna var yrkessamma. ”Ropen skalla, daghem åt alla”; barnomsorg byggdes ut och förskolan fick en självklar plats i samhället (Riddersporre & Persson, 2010). Under 1990-tal förändrades invandrapolitiken till integrationspolitik där man fokuserade på mångfalden i samhället istället för att rikta insatser mot invandrare som skapade ett vi och dom-tänkande i samhället. Begreppet mångfald skulle bidra till en gemenskap oavsett etnisk bakgrund. Under samma tidsperiod fick förskolan ökat ekonomiskt stöd från regeringen för att möjliggöra att alla barn skulle ha samma rätt till omsorg, utveckling och gemenskap med andra (Riddersporre & Persson, 2010).

Lunneblad (2018) diskuterar dagens allt sämre skolresultat och hur detta kan bero på det fria skolvalet samt bostadssegregationen som delar upp samhället i ett vi och dom-tänk. Ofta bosätter sig låginkomsttagare i socialt utsatta bostadsområden utan de privilegier som höginkomsttagare har möjlighet att ta del av, exempelvis att välja förskola/skola åt sina barn. Lunneblad visar hur denna segregerade utbildning försämrar elevers studieresultat. Vi tolkar detta som att variation och mångfald behövs och gynnar ett samhälles utveckling.

Frågan är om skolkommittén vill lyfta fram ett brett mångfaldsperspektiv i dagens förskolor, att alla personer som vistas i förskolan är en aktiv del mångkulturen? Frågan är hur dagens förskollärare tar ställning till detta? I läroplanen för förskolan står det att förskolan aktivt och medvetet ska påverka och stimulera barn att utveckla förståelse för samhällets gemensamma demokratiska värderingar och efterhand omfatta dem. Genom en medvetenhet att alla lever i mångkultur blir det kanske också lättare för förskollärarna att se individer på lika sätt och undvika ett vi och dom- tänk. Lunneblad (2013, s.40) citerar Skolkommittén gällande etnicitet.

Att se och lyfta fram andra olikheter än etnicitet mellan människor ingår också i ett mångkulturellt arbetssätt. (SOU, 1997:157 s.76)

Läroplanen för förskolan har grundläggande demokratiska värden som ska främja alla barns utveckling samt en livslång lust att lära.

Verksamheten ska syfta till att barnens förmåga till empati och omtanke om andra utvecklas, liksom öppenhet och respekt för skillnader i människors uppfattningar och levnadssätt. Barns behov av att på olika sätt få reflektera över och få dela sina tankar om livsfrågor med andra ska stödjas (Skolverket, 2016 s.7).

3.2. Förhållningssätt

Lunneblad (2018) menar att läroplanens generella formuleringar kring barns identitetsutveckling kan öppna upp för en alltför öppen tolkning. De normer och värden som presenteras tolkas utifrån förskollärares olika förhållningssätt. Runfors (2013) beskriver styrdokument som läroplaner som mångtydiga eftersom både gemensamma värde och individers uttryck efterfrågas. Barn förväntas att vara en del av samhället, med liknande värderingar samtidigt som barnet ska hitta sin identitet utifrån sina egna tankar och erfarenheter. Hur ska pedagoger möjliggöra dessa olika aspekter med balans? Det blir upp till pedagoger att tolka utifrån deras förutsättningar hur arbetet ska ske och vilka värdekonflikter som ska hanteras. Runfors beskriver hur det krävs att pedagoger har ett pragmatiskt synsätt där man ständigt måste vara flexibel och se hinder som utmaningar för att kunna utveckla ett fungerande mångkulturellt arbete.

Lorentz & Bergstedt (2005) menar att;

Genom att möta det annorlunda ställs man inför det omedvetna hos sig själv, vilket kan leda till att man förändras som människa och i sitt sätt att förhålla sig till det främmande (Lorentz & Bergstedt, 2005, s.237)

De menar även att vikten av att ha ett eget sätt att se och uppfatta sig själv och omvärlden med. Detta sätt är i stora delar grundat i kulturella värderingar, men även på uppfostran i den kultur man vuxit upp i. Lorentz skriver även om hur viktig denna medvetenheten är för att kunna lära känna och acceptera andra kulturer.

Åberg & Lens Taguchi (2005) beskriver även vikten av denna medvetenhet, att man lyssnar i första hand till barnen men även till kolleger, föräldrar, samhället och läroplanen. Detta resulterar i att man kan upptäcka att det går att höra samma sak på många olika sätt.

De menar att vi som meningsskapande människor i en verksamhet med demokratiska målsättningar har en skyldighet att lyssna in vart och ett av barnen när de gör sig förståelser av den värld de ska leva i. Detta kan också innebära att vi kan uppfylla läroplanens målsättningar om att följa varje barns utveckling och ta vara på olikheterna barnen emellan, oavsett kön, ras, funktionshinder eller etnisk tillhörighet (2005, s.148).

3.3. Mångkultur som begrepp

I Lunneblads *Den mångkulturella förskolan motsägelser och möjligheter* får vi ta del av Lunneblads tolkning kring bland annat begreppet mångkultur. Han försöker förklara begreppet men finner inget givet svar. Lahdenperä (2008) skriver även hon om begreppet mångkultur som används flitigt utan att begreppet definierats. Hon skriver att begreppet präglas med etnisk och kulturell mångfald. Lunneblad (2018) skriver att bristperspektivet är utgångspunkten där diskussionen kring mångkultur handlar om frågor och problem som rör invandrartäta skolor, bristperspektivet kan således vara att man pekar ut invandrabarnen som offer. Flera undersökningar och analyser av mångkulturella skolor har detta som utgångspunkt och fokuserar på ”invandrarskolor” istället för att se alla skolor som mångkulturella (Ljungberg, 2005). I boken refererar Lunneblad till Brantefors, 1999 (s.6).

Det finns således ingen enhetlig teori om mångkulturalism, eller mångkulturalism och skolan, utan beroende på hur begreppet förstås och den teoribildning som väljs kommer olika antaganden att göras (Lunneblad, 2013 s.26)

Brantefors menar även att det är viktigt att tydliggöra att det finns flera olika sätt att diskutera mångfaldsbegreppet. Det är också viktigt att vi frågar oss själva *vem* är det som definierar olikheterna och skillnaderna i den kulturella mångfalden samt utifrån *vems* kultur, normer och perspektiv som olikheter och skillnader framstår.

Lunneblad (2018) refererar till Bunar (1999) som talar om att mångkultur beskriver en samhällelig kontext som finns i skolan där olikheter oftast hamnar i fokus. Mångkultur är något som blir ett förhållningssätt till olika situationer i samhället. Istället för att säga att en elev har svensk bakgrund så blir eleven istället en elev med annan kulturell bakgrund

än svensk, fast många elever som blir kategoriserade på det sättet inte ens använder sin hemkultur i praktiken.

Ljungberg (2005) berättar om att den mångkulturella pedagogiken innefattar alla skolor och hela samhället. Det är en förmåga att kritiskt granska relationer och att se sig själv i relation med andra som är själva kärnan och kan möjliggöra för en social förändring. Lahdenperä (2008) refererar till Lorentz & Bergstedt (2006) som beskriver interkulturalitet som en handling, en process och en interaktion. De beskriver mångkultur som ett mått på ett tillstånd, en situation och en position.

Interkulturell kompetens är förmågan att effektivt kommunicera i interkulturella situationer och att kunna förhålla sig till en mångfald av kulturella kontexter (Lorentz & Bergstedt, 2006, s.121)

3.4. Språkets kultur

Vi tolkar tidigare forskning kring den mångkulturella förskolan och begreppet mångkultur samt hur det diskuteras och arbetas kring som ganska snäv och likriktad. Exempelvis refererar Lunneblad (2018) till Björk-Willens (2006) som förklarar att pedagogisk forskning kring ämnet har varit dominerande av frågor om flerspråkighet och språkinläring. Ljungberg (2005) skriver att i Sverige stannar vi upp i diskussionen om språkliga färdigheter och brister, och kommer inte riktigt vidare och kan tänka utanför Sveriges gränser för att hitta sätt att möta det mångkulturella. När det kommer till undervisningsinnehåll i mångkulturella förskolor och skolor har fokus ofta legat på tvåspråkighetsfrågor, svenska som andraspråk och modersmålsundervisning. Detta har i sin tur inneburit att mångkulturell undervisning associeras till invandrartäta områden (Von Brömssen, 2003). Vi vill öppna upp för ett bredare sätt att se på mångkultur i förskolan. Det finns mycket mer än bara språket. Kultti & Pramling (2017) återberättar förskollärares röster i ett tema kring mångkultur. De uttrycker vikten av att känna sig som en i gänget och någon som är lika viktig som alla andra. En förskollärare berättar följande:

För att barn ska kunna identifiera sig med leksaker, bilder och böcker på förskolan har vi börjat ta in normkritiskt material, exempelvis i form av pussel. I årets likabehandlingsplan har vi också som ett av målen att vi ska skapa ett bibliotek av barnböcker på olika språk (Kultti & Pramling 2017 s.91)

Förskollärares tanke är att de ska kunna använda sig av barnböckerna i verksamheten, genom att barnen kan bläddra i böckerna och känna igen sina bokstäver men även att föräldrarna kan låna hem böckerna så att de kan läsa för sina barn. Detta hoppas förskolläraren i sin tur ska leda till en brygga mellan hem och förskola som i sin tur kan stärka barnen i deras flerspråkiga identitet samt visa på nyttan med flerspråkighet.

4. Teoretiskt perspektiv

Denna studie utgår ifrån det relationella perspektivet för att kunna fördjupa frågor hur man kan arbeta mångkulturellt där grunden ligger i att skapa relationer samt ta del av varandras erfarenheter. Aspelin (2011) beskriver det relationella perspektivet som ett synsätt under utveckling där kunskap om hur relationer mellan människor fungerar kan utveckla det pedagogiska arbetet. Vad innebär ett pedagogiskt förhållningssätt utifrån ett relationellt synsätt? Aspelin förklarar följande;

Ledarrollen: Ledarskapet har en stor roll i den pedagogiska professionen vilket förutsätter att pedagogen besitter vissa egenskaper. Vi vill i denna studie fokusera på den relationella ledarrollen som kräver förmåga att ta andras perspektiv samt förstå och vara medveten om relationers betydelse.

Pedagogens förhållningssätt: Det pedagogiska arbetet är fullt av olika sociala möten, pedagogen möts av barn, föräldrar, kollegor, skolläda med flera. Ur dessa möten finns även relationer till andras relationer. Hur fungerar relationer mellan barn-barn? Vilken relation har pedagogen till kunskapsobjekt, eller barns förmågor? Utifrån dessa möten kan en omsorgsfull pedagog tolka sociala och kulturella processer och hitta möjligheter för det pedagogiska arbetet.

Relationskompetens: Detta innebär att pedagogen har förmåga att anpassa och förhålla sig till varje individ utifrån dennes förutsättningar och på så sätt bygga upp en förtroendefull relation. Att skapa lärandesituationer med total närvaro, här och nu.

Sommer (2005) beskriver hur kultur produceras genom att människor skapar meningsfulla relationer, det är i den mellanmännliga dialogen som det sker en kulturintegration, det vill säga processen där förståelsen för det egna jaget utvecklas genom att ta del av omvärlden. Möten som sker i vardagen, händelser som vi ofta inte registrerar som betydelsefulla är kulturskapande och lägger grunden för vårt sätt att leva tillsammans i ett samhälle.

Vi kommer även att diskutera utifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv där Pramling & Asplund (2003) menar att kommunikation, barns perspektiv samt lärandets objekt (det vill säga *vad* barn ska lära sig) ligger som grund. Eftersom båda perspektiven har sin

grund i hur viktigt det är att dela varandras erfarenheter anser vi att det är intressant med en analys utifrån dessa perspektiv. Utifrån vår tolkning av utvecklingspedagogiken menar vi att en kunskapsutveckling sker via en interaktion. Ur ett relationellt perspektiv blir interaktionen (relationen) främst som leder till kunskapsutveckling.

Pramling (2013) menar enligt det utvecklingspedagogiska perspektivet att en kompetent pedagog bör ha förmågan att vara närvarande i nuet, ta del av barns erfarenheter samt fokusera på lärandeobjektet för att skapa en givande undervisning i förskolan. Det krävs interaktion och samspel för att utmana och inspirera barn mot de mål och riktlinjer läroplanen föreskriver. På samma sätt som det relationella perspektivet menar är kommunikation och samspel grundstenar i det pedagogiska bygget, utan detta skapas inga möten och relationer.

5. Metod

Vi har använda intervju som metod eftersom målet med vår studie är att få fram beskrivande information om hur förskollärare upplever och förhåller sig till vårt valda begrepp mångkultur. Vidare beskrivs bearbetning av data, urval, genomförande samt etiska ställningstaganden.

5.1. Kvalitativ forskning

En kvalitativ intervju anses vara speciellt lämpad för att ge forskaren insikt om informantens egna erfarenheter, tankar och känslor (Dalen, 2015). Vi använder oss utav intervjuer som metod för vår forskningsstudie. Vi tar ansvar för att skapa ett öppet och förtroendefullt klimat där informanten kan känns sig trygg att dela med sig av sina tankar och erfarenheter.

5.2. Intervju som metod

I kvalitativa studier är utgångspunkten att verkligheten kan uppfattas olika och att det inte finns någon sanning som är mer sann än andra. Genom intervjuerna hoppas vi synliggöra förskollärares olika vinklar samt variationer av uppfattningar i relation till didaktiska perspektiv inom begreppet mångkultur

I vår forskningsstudie utgår vi ifrån en semistrukturerad intervjuform, vilket innebär att vi riktar in frågorna i ett förvalt ämne. Vi försöker att i denna intervjuform göra så att informanterna kan känna sig välkomnande att uttrycka och svara så fritt som möjligt på intervjufrågorna. I en semistrukturerad intervjumetod är målsättningen att informanterna skall kunna berätta och uttrycka sig så fritt som möjligt om sina erfarenheter och tankar (Dalen, 2015).

Intervjuer kan uppfattas som enkla, det krävs tydligt fokuserade frågor och rätt informanter samt ordentliga förberedelser och noggrann planering om en intervjustudie skall fungera. Tas inte detta i beaktande är det en stor risk att en intervju misslyckas (Denscombe, 2009).

I arbetet inför intervjuerna utarbetade vi en **intervjuguide** som låg till grund för intervjuerna. Här sammanställs centrala teman samt frågor som skall täcka de viktigaste områdena för vår studie. Genom intervjuguiden tas tankar kring intervjuens uppbyggnad fram och det är här vi tar hänsyn till förberedelserna för hur vi ska få informanterna att må bra och känna sig avslappnade. Här tas även ställningstaganden hur vi formulerar våra frågor så att informanterna öppnar sig och med egna ord berättar om sina upplevelser och tankar kring vårt valda ämne.

Vi valde att genomföra en pilotstudie för att få reda på om våra intervjufrågor var relevanta och om respondenterna besvarade våra frågor så att vi kunde ta del av det insamlade materialet samt genom att göra en pilotstudie kan vi testa vår intervjuguide, den tekniska utrustningen.

5.3. Urval

Urvalet inför undersökningen grundar sig i ett likhetsurval då deltagarna i intervjuerna har en särskild inblick i ämnet som berörs i studien samt delar samma yrke och utbildning. Eftersom syftet med undersökningen är att ta del av förskollärares förhållningssätt har vi valt att koncentrera oss på utbildade förskollärare i en mellanstor kommun i Skåne som är aktiva i verksamheten. Denscombe (2009) beskriver hur denna urvalsmetod passar en mindre kvalitativ undersökning där fokus ligger på att gå på djupet i en fråga snarare än att få fram ett generaliserande resultat. Valet av informanter gjordes till viss del utifrån ett bekvämlighetsurval genom en gatekeeper/förskolechef för att få kontakt med informanter. Det skickades ut förfrågan till 12 förskolechefer i kommunen och vi fick fyra svar.

Samtliga informanter är kvinnor, utbildade förskollärare med arbetslivserfarenhet som sträcker sig från 8 månader till 6 år.

5.4. Genomförande

Eftersom undersökningen bygger på intervjuer började arbetet med att skicka ut missivbrev via mail till 12 olika förskolechefer i kommunen. Där presenterades projekt och syfte.

För att nå bästa möjliga resultat med intervjufrågorna genomfördes en pilotstudie med tre pedagoger. Detta gjordes för att få möjligt att utveckla och förbättra frågorna samt få en uppfattning och respons innan mötet med informanterna. Vi upplevde positiv respons på frågorna från informanterna och valde därför att behålla originalmanus.

Denscombe (2009) skriver att nyckelorden *tillit* och en *god relation*, ligger till grund för en bra intervju. Någonting det strävade efter vid alla intervjutillfällen. Innan intervjun småpratades det med informanterna om lite allt möjligt för att öppna upp och skapa en avslappnad atmosfär. Informanterna hade i missivbrevet informerats om hur intervjun kommer att gå till väga samt deras rättigheter som delaktig i studien. En av oss ställde frågorna och den andra antecknade, detta för att inte gå miste om information.

Svaren från intervjuerna har bearbetats efter varje genomförd intervju för att minnet om konversationen ska vara så färskt som möjligt under transkriberingen. Efter alla intervjutillfällen sammanställdes svaren i ett dokument.

5.5. Bearbetning av insamlade data

Vi har valt att arbeta med fenomenografi som metodansats för att ge informanterna möjlighet att uttrycka sig på sitt egna sätt kring ett förvalt ämne.

Fenomenografi som metodansats är utvecklad för att analysera data från enskilda individer, för det mesta insamlad genom halvstrukturerade intervjuer. Det är en metodansats som är väl lämpad för att beskriva och analysera människors tankar om olika fenomen (Fejes, A & Thornberg, R, 2015 s.162).

De skriver att fenomenografin är till för att kunna bidra till en fördjupad förståelse för såväl det mänskliga lärandet som sättet att förstå omvärlden. Fenomenografin kan beskrivas som ett sätt att förstå olika fenomen i sin omgivning, uppmärksamheten riktas till variationer mellan människor. Vid analys av insamlat material fokuserade vi på informanternas olika sätt att förstå fenomenet mångkultur.

Vi vill med studien kunna lyfta fram förskollärares förhållningssätt gentemot begreppet mångkultur och i sin tur se att ett begrepp kan tolkas från hur förskollärare förstår fenomenet. Vad har de olika förskollärarna för olika uppfattningar om fenomenet och ur vilket teoretiskt perspektiv ser det?

5.6. Trovärdighet

Denscombe (2009) förklarar trovärdigheten är avgörande för all forskning. I rollen som forskare har vi ett ansvar att genom forskningsprocessen grunda beslut på de metoder som är erkända för att uppnå kvalitet. Begrepp som *validitet* (lämpligheten i data), *reliabilitet* (studiens tillförlitlighet), *generaliserbarhet* (forskningens förmåga att förekomma på en annan nivå) samt *objektivitet* (forskaren är objektiv och presenterar rättvisa resultat) bildar de grundval som bedömer forskningens kvalitet. Dock är den kvalitativa forskningen komplicerad att förklara då man använder sig av en social miljö som grund där det är omöjligt att kopiera eller jämföra med exempelvis ett experiment. Begreppen *trovärdighet* och *pålitlighet* är därför passande i vår undersökning eftersom resultatet inte strävar efter en exakt sanning. Vi har båda varit närvarande vid insamlingen/ samt analys av data och därmed haft möjligheten att genom olika synvinklar komma fram till rimliga beslut. En annan fördel med att arbeta tillsammans är att forskarens ”jag” inte tar över och vi har under processens gång strävat efter att vara tydliga med att redogöra för analyser, beslutsfattande samt metoder för att det ska vara möjligt att granska forskningsprocessen (Denscombe, 2009).

5.7. Etiska ställningstaganden

Här beskrivs hur undersökningen bearbetats enligt Vetenskapsrådets (2002) huvudregler; *Informationskravet* innebär att forskaren är ansvarig för information om vilka villkor som gäller för informanterna, studiens syfte och innehåll samt upplysa om att de kan avbryta sin medverkan när de vill och att medverkan är frivillig. Forskaren ska också informera om att det insamlade materialet endast kommer att användas till studien. Innan intervjuerna startade informerades informanterna om våra intentioner med frågorna. *Samtyckeskravet* innebär att forskaren ska ha insamlat samtycke till deltagande till exempel i form av underskrift. De ska även vara informerade om att de kan avbryta sitt deltagande när de vill utan att det blir negativa konsekvenser för dem. Till exempel kan de avstå från att svara på vissa frågor eller avbryta mitt i intervjun. Detta samtycke uppnåddes då informanterna själva kunde välja att delta i undersökningen efter att missivbrevet skickats ut.

Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter om respondenter ska ges största möjliga konfidentialitet och förvaras så att obehöriga inte kan ta del av dem. Identifierbara personer ska antecknas och lagras men avrapporteras på ett sätt där enskilda människor inte kan identifieras av utomstående. En utomstående ska helt enkelt inte kunna identifiera deltagarna eller komma åt uppgifterna. Vi har därför valt att inte nämna namn, varken på informanterna eller förskolorna.

Nyttjandekravet innebär att all insamlad information från enskilda personer endast får användas för forskningsändamål, de får varken lånas ut eller användas för kommersiellt bruk. Dock kan insamlad information för forskningsändamål utlånas till andra forskare och då gäller samma förpliktelser mot deltagarna som den ursprungliga forskaren utlovat. Insamlat material behandlas enbart av oss skribenter samt handledare, examinator och studentkollegor. Uppgifterna användes enbart till denna studie.

Samtliga ovannämnda punkter informerades informanterna om i missivbrevet som skickades ut.

6. Resultat & analys

I följande stycke presenteras resultat och analys av insamlat material. Då studien har en fenomenografisk utgångspunkt ligger fokus på förskollärares förhållningssätt utifrån ett relationellt perspektiv. Av de transkriberade intervjuerna gjordes en kvalitativ analys där förskollärarnas uppfattningar delades upp för att försöka hitta skillnader. Vi skrev ut intervjusvaren i pappersform, klippte ut svaren och kategoriserade därefter. Kroksmark (2007) nämner detta som en teknik inom fenomenografin för att hitta samband. Inom fenomenografin är kategorisering en betydande del, där innehållet ska kunna bekräftas och kommuniceras. Detta har vi tagit ställning till när vi har hittat våra kategorier.

Utgångspunkten i analysen har ett fenomenografiskt fokus där betydelsen för hur förskollärare uppfattar begreppet mångkultur ligger som grund för att hitta samband i de transkriberade intervjuerna. Analysen är uppdelad i följande kategorier, *Komplexiteten i begreppet, relationen till föräldrarna och utvecklingsmöjligheter*.

6.1. Komplexiteten i begreppet

Alla informanter som har deltagit i intervjuerna har uttryckt att begreppet är komplext. Det finns inget enkelt svar, förskollärarna påpekar att mångkultur inte bara handlar om etnicitet utan även om familjeförhållanden, sexuell läggning och mycket mer. Informanterna berättar att de inte använder sig utav begreppet som lärandeobjekt utan att de istället försöker tänka mångkulturellt kring allt som sker i verksamheten. De pratar inte om mångkultur som lärandeobjekt utan mer som ett förhållningssätt. Detta förhållningssätt uttrycks vara både givande och utmanande. Informanterna menar att de ständigt möts av tankeställare vilket leder till att arbetet blir spretigt. Att hantera olikheter kräver ett öppet och kreativt arbetssätt för att möta andra människor i deras levnadssätt. En av informanterna säger följande;

- Mångkultur för mig betyder gemenskap och erfarenheter. Att man utvecklas tillsammans. Det gäller inte bara etniciteter utan begreppet mångkultur handlar även om exempelvis familjekonstellationer.

Enligt det utvecklingspedagogiska perspektivet blir lärandeobjektet mångkultur vilket i detta fallet uteblir. Ur denna teorin ser man lärande objektet som ledande för att kunna skapa samspel och ett lärande där man tar del av varandras erfarenheter. Vi tolkar

intervjuszvaren som att informanterna har ett relationellt förhållningssätt som grund för att kunna arbeta utifrån ett utvecklingspedagogiskt arbetssätt. Exempelvis menar informanterna att man utvecklas tillsammans om man får ta del av varandras erfarenheter. Ur det relationella perspektivet kan vi se hur informanterna uttrycker vikten av att lyssna och förstå varandra samt att utveckla förståelsen att ta varandras perspektiv. Vi funderar över varifrån informanternas förhållningssätt kommer ifrån, är detta från traditionell praxis eller tolkning av läroplanens intentioner? Aspelin (2015) menar att man inte kan förstå ett fenomen utifrån endast en aspekt, exempelvis utvecklas ett förhållningssätt utifrån tidigare erfarenheter och den kultur man har socialiserats in i.

Tankar kring läroplanens mål och riktlinjer tas inte upp av alla informanter vilket kan tolkas ur olika synvinklar;

- Informanterna ser läroplanen som en självklar och en förgivettagande del av det pedagogiska arbetet. Det vill säga att läroplanens mål och riktlinjer ”sitter i ryggraden” hos förskolläraren.
- Informanterna arbetar pragmatiskt det vill säga att de fokuserar på arbetet i praktiken i första hand. Traditioner, ”det som sitter i väggarna” styr den pedagogiska verksamhetens innehåll framför läroplanens intentioner.
- Informanterna ser mångtydigheten i läroplanen och har svårt att se hur ett mångkulturellt arbete passar in i läroplanens mål och riktlinjer.

I resultatet av intervjuerna kan vi se att informanterna pratar om mångkultur som en självklarhet i verksamheten, de säger även att de inte använder sig utav begreppet mångkultur utan försöker genomsyra hela verksamheten efter mångkulturella perspektiv för att kunna möta alla barn i deras olika kulturer och traditioner. Informanterna säger även att mångkultur inte är ett lärandeobjekt man jobbar med som tema. Mångkultur behöver genomsyra hela verksamheten och man behöver arbeta med detta varje dag för att kunna få det att fungera i barngruppen. Intervjuszvaren visar på en viss skillnad gällande arbetet med mångkultur. Två av informanterna diskuterar utifrån arbetet med barngruppen medan de två andra informanterna diskuterar utifrån det kollegiala arbetet. Vi tolkar att detta kan bero på informanternas olika arbetslivserfarenhet. Ett samband kan vara hur förhållningssättet påverkas av tidigare erfarenheter. **Informanterna som är relativt nya i arbetet lägger sitt fokus kring barngruppen medan de informanter som jobbat längre fokuserar på arbetslaget. Ta bort?**

6.2. Relation till föräldrar

Samtliga informanter uttrycker hur viktig relationen till föräldrarna är i det mångkulturella arbetet. Informanterna nämner även föräldrakontakten och öppna samtal som en viktig del i verksamheten.

- Vi strävar efter en öppenhet gentemot föräldrarna, frågar, är nyfikna och tar del av deras sätt att se saker på.

Även här ses det relationella perspektivet som en grund för att kunna arbeta utvecklingspedagogiskt där man tar del av varandras erfarenheter. Trots goda intentioner kan det vara svårt att skapa relationer när man inte talar samma språk. En av informanterna nämner Takk (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) som ett kommunikationsverktyg. En annan informant nämner hur hon lär sig ord på förskolan som används i vardagen av barn och föräldrar som talar annat språk än svenska. Detta visar på hur informanterna hittar olika vägar och medel för att skapa relationer i verksamheten. Bristande kommunikation kan skapa hinder för relationsskapande, det blir då svårt att komma vidare i det utvecklingspedagogiska arbetet.

Informanterna uttrycker att det är viktigt med kunskap om varandras kulturer samt föräldrarnas syn på olika aspekter, exempelvis barnuppfostran och genus. En av informanterna nämnde följande:

- Kvinnsyn, vissa män vill inte tala med kvinnor. Dock finns en stor respekt för lärare och regler. Kulturkrock med ex aga, svårt att möta föräldrar i deras tro/tradition.

För att förskollärares syn på verksamheten ska stämma överens med hur föräldrarna tolkar den, krävs ett samspel med samtliga aktörer för att skapa förståelse för varandras sätt att tänka och agera. En av informanterna diskuterade kulturkrock ur en oroande synvinkel, med svåra ämnen som exempelvis könsstämpning, omskärelse samt barnmisshandel. Förskollärarna har som ansvar att se till barns bästa, det är därför deras skyldighet att göra orosanmälan vid misstanke om att barn far illa.

Det är tydligt att informanterna är medvetna gällande deras uppdrag ur ett samhällsperspektiv, det är barnen som ska bygga vårt framtida samhälle. Vi tolkar

förskolläraryupdraget som utvecklande eftersom man som pedagog ständigt lär sig nya saker.

6.3. Utvecklingsmöjligheter

Alla informanter tar upp att det önskas mer kunskap kring olika kulturer och språk. Mer kunskap och förståelse gällande olika kulturer som de möter i förskolan, så att de kan bygga relation till både barn och föräldrar. Informanterna nämnde följande:

- Vi behöver arbeta med språkutveckling. Mer kunskap om högtider och traditioner. Det tar mycket tid av oss pedagoger för att leta fram och vara uppdaterade. Vi behöver mer erfarenhet och förförståelse.

Informanterna menar att förståelse är viktig och därmed behövs kunskap som grund ur ett relationellt perspektiv. För att kunna arbeta praktiskt (relationellt) behövs konkreta fakta (utvecklingspedagogiskt), det vill säga att det behövs mer kunskap kring ämnet, exempelvis hur är kultur och tradition uppbyggd? Vilka regler och normer berör människor beroende av vilken kultur man lever efter? Åter igen diskuteras språkets betydelse för en givande kommunikation. Vi tolkar informanternas svar som att språksvårigheter är ett hinder exempelvis diskuteras att det behövs fler modersmållärare och tolkar. Ur det utvecklingspedagogiska perspektivet att det blir svårt att ta del utav varandras erfarenheter för att kunna bygga nya. Informanterna berättar om ett projekt kommunen har tagit fram som alla förskolor jobbar mot. Detta ser alla som ett bra sätt att få alla att tänka lika kring ett svårt lärandeobjekt. En informant pratade om ICDP (International Child Development Programme) som arbetssätt i förskolan, detta för att återigen kunna lyfta alla pedagogerna till att hitta samsyn kring svåra lärande objekt som mångkultur.

Vi tolkar informanternas svar som att möten och samspel med samtliga aktörer inom förskolans verksamhet är efterfrågade och önskvärda, det är genom dessa möten som förskolans verksamhet kan utvecklas, detta tyder på att informanterna har de förmågor som Aspelin (2013) diskuterar, en medvetenhet om relationers betydelse.

Informanterna diskuterar relationer mellan arbetskollegor, hur viktigt det är med samsyn för att kunna arbeta framåt och utvecklande. Vår tolkning anar att det kan finnas splittringar i arbetslag på grund av delade meningar om vad begreppet mångkultur innebär

samt hur detta ska hanteras. Återigen kommer vi tillbaka till hur förskollärares förhållningssätt till begreppet styr hur arbetet i verksamheten sker.

7. Diskussion

I följande stycke knyts syfte, metod och resultat ihop och med hjälp av det insamlade materialet försöka få svar på forskningsfrågorna; *Hur tolkar förskollärare begreppet mångkultur? Vilken betydelse anser förskollärare att det relationella arbetet har för deras intentioner gällande mångkultur?*

Förhoppningar med studien är att skapa ny kunskap inom forskningsområdet gällande mångkultur samt att öppna upp för diskussion kring olika synvinklar inom området.

Resultatet visar att begreppet mångkultur är komplext och tolkningsbart. Vi hittar ingen enkel definition av begreppet men alla informanter hade en tydlig bild av vad det betyder för dem. Mångkultur förklarades innefatta flera olika aspekter så som etnicitet, genus, familjeförhållanden, social bakgrund, religion och sexuell läggning. I resultatet framgick det tydligt hur informanternas tolkning av begreppet visade på en medvetenhet om komplexiteten i begreppet. Enkelt beskrivet: ett begrepp som tack vare sin komplexitet bjuder in alla lika olika individer till gemenskap. Vår tolkning av resultatet visar på hur viktig roll relationer har för att förstå och skapa en medvetenhet kring mångkultur. Relationer kan ses som verktyg i förskollärares skapande av gemenskap och samspel genom mångkultur i förskolans verksamhet.

7.1. Pragmatiskt & relationellt

Samtliga informanter i den här studien diskuterar mångkultur som både utmanande och utvecklande för verksamheten. Resultatet visar hur begreppet ses som ett grundläggande tänkande för deras pedagogiska arbete. Detta kan ställas i relation till Runfors (2003) som menar att pedagoger i det mångkulturella arbetet behöver ha ett pragmatiskt synsätt där man är kreativ och ser hinder som utmaningar. Eftersom läroplanen inte tas upp av alla informanterna visar på pragmatiska pedagoger som följer realiteten i det praktiska arbetet i verksamheten. På samma sätt som begreppet mångkultur är komplext följer ännu en utmaning för pedagoger i förskolan, att förhålla sig till läroplanens mål och riktlinjer. Vilka enligt Lunneblad (2018) är alltför öppna för tolkning på grund av dess mångtydighet. Med denna tolkningsbarhet läggs stort ansvar på pedagogers förmåga att

hitta en balans mellan att ge individens möjlighet att uttrycka sig och på samma gång vara en del av en gemenskap med liknande värderingar. I resultatet framgick det tydligt att informanterna var medvetna kring komplexiteten i det mångkulturella arbetet och med ett genuint engagemang strävar efter denna balans. Vår tolkning av läroplanens föreskrifter är det krävs denna medvetenhet hos pedagoger för att kunna utveckla barns förmågor till eget kulturskapande. Resultatet visar på hur betydelsefulla relationer är för informanterna gällande deras förhållningssätt och tolkning av mångkultur. Enligt Sommer (2005) skapas kultur genom meningsfulla relationer mellan människor. Det är de vardagliga mötena mellan människor som blir betydelsefulla för kulturskapandet. Dessa möten upplever informanterna dagligen med barn, föräldrar och kollegor. Samtliga informanter diskuterar vikten av att skapa relation till föräldrar och detta tyder på ett relationellt perspektivtänkande. Trots utmaningar som språk- och kommunikationssvårigheter söker informanterna vägar för att uppnå föräldrakontakt och därav goda relationer. Detta visar på vad Aspelin (2011) uttrycker som relationskompetens. Det vill säga pedagogers förmåga att bygga förtroendefulla relationer utifrån varje individs förutsättningar.

7.2. Vi och dom

Informanterna i studien diskuterar sitt uppdrag som förskollärare ur en samhällelig kontext. Exempelvis uttrycks hur man som pedagog har som uppdrag att följa samhället och vara öppen inför förändring. Läroplanen för förskolan (Skolverket, 2016) uttrycker att förskolan är en kulturell plats som ska förbereda barn på att leva i ett alltmer internationaliserat samhälle. Lunneblad (2018) förklarar hur Sverige alltid har varit mångkulturellt dock har synen på begreppet förändrats genom tiderna. Från 1970-talets arbetskraftsinvandring till 1990-talets integrationspolitik där gemenskap stod i fokus. Läroplanen för förskolan är delvis ett politiskt dokument som speglar dagens samhälle och de värderingar som är önskvärda för barnen som blivande samhällsmedborgare. Informanterna visar på en inställning som belyser vikten av att skapa relationer som leder till en förståelse för varandra, och genom detta förberedes barn på att vara en del av ett mångkulturellt samhälle.

Lunneblad (2018) diskuterar hur dagens segregerade utbildning leder till en polarisering där människor delas upp i olika grupper och skapar ett vi och dom-tänk. Resultatet visar på hur informanterna förhåller sig till begreppet med ett nytänkande där varandras olikheter lyfts och bidrar till gemenskap. Genom att tvätta bort stämpeln att mångkultur

enbart handlar om människor som har utländsk bakgrund kan man även förhindra ett vi och dom-tänkande.

7.3. Relationella intentioner

I denna studie har det utvecklingspedagogiska samt det relationella perspektivet legat som grund för att förstå informanternas tolkning av begreppet mångkultur. Resultatet visar hur informanterna har det relationella perspektivet som grund för att kunna arbeta utvecklingspedagogiskt. Exempelvis diskuterar samtliga informanter vikten av att skapa relationer med barn, föräldrar, och kollegor för att kunna ta del av varandras erfarenheter. De båda perspektiven blir beroende av varandra och kan i samspel utveckla varandra. Pramling (2013) menar att den utvecklingspedagogiska pedagogen har förmåga att kommunicera, vara närvarande i nuet samt skapa möjligheter för barn att kunna dela med sig av sina erfarenheter. Dessa möten blir möjliga enligt Aspelin (2013) genom relationella interaktioner där samtliga parter strävar efter samspel och förståelse för varandra. Resultatet visar att informanterna vill skapa dessa möten, genom att diskutera olika tillvägagångssätt för att skapa relationer med föräldrar samt en önskan att lära sig mer om olika språk och kulturer.

Pramling (2013) förklarar hur en inblick i hur andra människor förstår eller tolkar olika fenomen ger individen en förståelse om dess omvärld. Sommer (2005) menar att dessa möten som formar kultur sker i vardagen mellan människor. Det är dessa möten som sker dagligen i informanternas arbete. Därför blir en diskussion kring mångkultur relevant då alla människor är kulturskapare i vårt gemensamma samhälle.

7.4. Bristperspektiv & språkbarriärer

Tidigare forskning visar på att begreppet mångkultur är ett komplext begrepp utan någon närmre definiering (Lunneblad, 2018 Lahdenperä, 2008 Björn-Willens, 2006 Ljungberg, 2005) samma slutsats kan dras i resultatet. Skillnaden dock mellan tidigare forskning (ibid) och informanterna kan ses av deras olika synvinklar kring begreppet. Ljungberg & Björk-Willens pekar på att mångkulturen ses utifrån ett etniskt perspektiv där man sätter ”invandrarna” i fokus kring lärande objektet i fråga. Lunneblad (2018) beskriver mångkultur ur ett bristperspektiv där bristperspektivet är utgångspunkten i diskussionen kring mångkultur som handlar om frågor och problem som rör invandratäta skolor. I resultatet ser vi hur informanterna pratar kring mångkultur i stort, inte bara som

invandrare. Informanterna tar upp vikten av att se och möta alla på den nivå dem befinner sig och att bristen blir språkbarriärerna mellan pedagoger och föräldrar. Ljungberg (2005) berättar även att den mångkulturella pedagogiken bör innefatta alla skolor och hela samhället. Ur denna synvinkeln tar informanterna vid och utvecklar detta vidare. Informanterna pratar om mångkultur som genomsyrar verksamheten, ett förhållningssätt gentemot alla som jobbar och befinner sig på förskolan inte bara ”invandrarna”.

I resultatet ser vi hur informanterna ställer sig till etnicitet och mångkultur. Här tar informanterna upp deras synvinkel på mångkultur och vem den innefattar. Informanterna beskriver precis som Åberg & Lenz Taguchi (2008) att mångkultur inte bara gäller etnicitet utan så mycket mer, exempelvis sexuell läggning och familjeförhållanden.

7.5. Informanternas förhållningssätt

Både tidigare forskning och informanterna samtalar om vilket förhållningssätt som pedagog har och hur det kan påverka resultatet. Lorentz & Bergstedt (2006) beskriver interkulturalitet och dess förmåga att kommunicera i mångkulturella situationer. Även om informanterna aldrig använde sig utav ordet interkulturalitet så är det just det dem gör enligt Lorentz & Bergstedt. Alla informanterna beskrev olika situationer där de har varit ansträngda att lösa hinder, alla säger även att de inte haft framgång alla tillfällen men att de lärt sig någonting på vägen. Man blir aldrig fullärd, man lär sig nya saker hela tiden om man är villig att hoppa på tåget. Interkulturellt kan ses som det praktiska arbetet kring mångkultur vilket alla informanter beskrev att de gjorde. Men hur förhåller man sig till mångkultur om man inte vet *vem* det innefattar eller *vems* kultur som är normen? Resultatet visar att informanterna försöker ta sig an och förstå de olika kulturernas värden och traditioner men att de samtidigt håller fast vid de svenska, detta för att inte förlora den läroplan och värdegrund som finns i förskolan. Brantefors (1999) vill tydliggöra att det finns flera olika sätt att diskutera mångfaldsbegreppet. Det är också viktigt att vi frågar oss själva *vem* det är som definierar olikheterna och skillnaderna i den kulturella mångfalden samt utifrån *vems* kultur, normer och perspektiv som olikheter och skillnader framstår. I resultatet kan vi se hur informanterna försöker jobba med alla barns olikheter i kulturen för att kunna ta tillvara på varandras erfarenheter och möjliggöra för ökad respekt och samhörighet i samhället.

7.6. Medvetenhet

Såväl som tidigare forskning och informanter så visar resultatet på att man behöver vara medveten om sig själv och sina värderingar för att kunna möta andra. Att vara medveten om sina värderingar gör det möjligt att kunna möta andra med en öppenhet och respekt för deras värderingar. Genom att hela tiden se till sig själv kan vi möta och bemöta omvärlden. Vad har jag för kulturarv och hur påverkar det mig i mitt förhållningssätt emot barn, föräldrar och kolleger? I resultatet diskuterar informanterna om begreppet kultur i stort, de pratar kring hemkultur och traditioner som en självklarhet att ta upp och diskutera kring i förskolan. En av informanterna gav oss boktipset *Olika förlag*, i dessa böcker får vi följa med barn och familjer i deras vardagsproblem på ett sätt som öppnar upp för såväl diskussion som förståelse för andra. I dessa böcker bryter man normen och går in på djupet för att pedagoger ska kunna få en språngbräda för att bemöta de svåra lärande objekten och känslorna där till. Detta öppnar upp för förståelse kring hur barn kan ha det hemma och då även varför föräldrarna resonerar som de gör kring sina barn på förskolan. Det är just det alla informanterna har påpekat under intervjun att man måste vara medveten om sitt sätt att bemöta och tänka kring vardagliga saker som får en att förstå hur olika vi tänker kring samma sak. För att då förstå varandra krävs en relation för att kunna prata kring sakerna som sker på förskolan. Informanterna menar även att vikten av att ha ett eget sätt att se och uppfatta sig själv och omvärlden med. Detta sätt är i stora delar grundat i kulturella värderingar, men även på uppfostran i den kultur man vuxit upp i. Lorentz & Bergstedt (2006) skriver även om hur viktig denna medvetenheten är för att kunna lära känna och acceptera andra kulturer. Utan denna medvetenhet och relationen mellan pedagoger och föräldrar blir det svårt att skapa en förståelse för andra.

7.7. Metoddiskussion

För att få svar på forskningsfrågorna insåg vi att krävdes en insikt i informanternas uppfattningar, känslor och erfarenheter. Därför ansågs intervju som metod lämpligast. Denscombe (2009) förklarar hur tillit och en god relation är förutsättningar för en givande intervju. Därför antogs ett relationellt perspektiv för att skapa ett öppet och förtroendefullt klimat. Vårt fokus var att informanterna skulle känna sig bekväma i situationen och vi

var tydliga med att förklarar att syftet med frågorna var att få ta del av deras tankar och erfarenheter. Pilotstudien som gjordes innan intervjuerna med informanterna gav oss en inblick i hur frågorna eventuellt kan uppfattas. Frågorna är personliga och kan uppfattas som känsliga, vilket kan vara ett hinder i insamlingen av data. Känner sig informanten bekväm med att svara på frågorna? Med det i åtanke hade en enkät eller intervju via nätet varit lämplig då informanterna hade fått möjlighet att svara anonymt. I detta fallet fungerade metoden bra och det infann sig ett avslappnat och bekvämt klimat vid samtliga intervjutillfällen.

Gällande trovärdighet och tillförlitlighet är intentionerna för studien inte att presentera en exakt sanning. Resultatet grundar sig i vår analys och tolkning av insamlat material. På så sätt möts olika synvinklar och tolkningar av begrepp relaterat till mångkultur som tillsammans kan öppna upp för diskussion. Strävan genom processens gång har varit att behålla en objektivitet vilket upprätthållits genom diskussioner om beslut och tillvägagångssätt i samråd med varandra samt med handledare.

Följande aspekter kan verka begränsande för studien; *Alltför få informanter*, ett större antal hade visat på en bredare generalisering. *Liten kommun*, en variation av informanter från olika kommuner hade kanske gett ett annat resultat. *Ingen inspelning av intervjusvar*, vi valde att enbart skriva ner intervjusvaren vilket visade sig vara svårt att hinna med. Genom inspelning hade risken att missa delar av svaren minskat. *Oerfarna forskare*, eftersom detta är vårt första examensarbete saknar vi tidigare erfarenheter vilket har varit både utmanande samt utvecklande under processen gång.

Vetenskapsrådets huvudregler gällande etiska ställningstaganden har varit en del av studien under processen gång, från missivbrev till slutsats.

8. Slutsats

Den här studiens syfte var att undersöka hur förskollärare tolkar och förhåller sig till begreppet mångkultur samt vilken betydelse relationer har för förskollärares intentioner gällande mångkultur.

Slutsatsen för studien är att begreppet är komplext att förhålla sig till men ett relationellt förhållningssätt kan bidra med ett nytänkande inom det mångkulturella arbetet i förskolan. Exempelvis ser vi hur informanterna inte pratar om mångkultur som ”invandrarbarn” utan som alla barn oavsett hemkultur. Vi ser en skillnad mellan tidigare forskning och vårt resultat. Resultatet visar på att det inte ses som vi och dom- tänk kring mångkultur i förskolan utan istället ses mångkultur som gemenskap, där vi kan ta del av varandras olika sätt att se på liknande fenomen.

Den här studien har gett oss nya insikter kring begreppet mångkultur samt hur betydelsefulla relationer är för arbetet i förskolan. Det handlar om en medvetenhet som börjar med dig själv för att ha förmåga att möta andra människor i deras kultur. Studien började med intresset för *Den mångkulturella förskolan motsägelser och möjligheter* (Lunneblad, 2018), där han beskriver hur pedagoger arbetar monokulturellt. Under processens gång har vi sett motsatsen, att förskollärare arbetar mångkulturellt. Vi delar dock uppfattning att läroplanen är mångtydig och tolkningsbar, vilken tidigare forskning visar på. Därför blir förskollärares förhållningssätt en betydelsefull aspekt i tolkningen av läroplanen som ska ligga till grund för verksamheten.

9. Förslag till vidare forskning

Hur stor del utav högskoleutbildningen tar tillvara på mångkulturen och utbildar studenterna att se alla barnen på förskolan som mångkulturella?

Skulle läroplanen kunna skriva ut tydligare vad mångkultur syftar på om vem den tillhör?

En jämförelsestudie av förskolor med majoritet av barn som har utländskt ursprung och förskolor som har majoritet av barn med svenskt ursprung. Hur ser arbetet ut? Har pedagoger på en så kallad ”mångkulturell förskola” ett öppnare och mer pragmatiskt arbetssätt?

Referenslista

- Aspelin, Jonas & Persson, Sven (2011). *Om relationell pedagogik*. Malmö: Gleerups
- Brantefors, Lotta (1999). *Mångkulturalismer- föreställningar, mångkulturalism och skola*. I: utbildning och demokrati. Tidskrift för didaktik och utbildningspolitik Vol. 8, nr 3, s.65–84
- Björk- Willén, Polly (2006). *Lära och leka med fler språk. Socialt samspel i flerspråkig förskola*. Linköping: Linköpings universitet
- Bunar, Nihad (1999). *Multikulturalism är död, leve multikulturalism! Om den svenska skolans (multikulturella) möjligheter och begränsningar*. I utbildning & Demokrati. Tidskrift för didaktik och utbildningspolitik Vol. 8, nr 3
- Dalen, Monica (2015). *Intervju som metod*. 2: a uppl. Malmö: Gleerups
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2: a uppl. Lund: Studentlitteratur
- Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2: a uppl. Stockholm: Liber
- Hwang, Philip & Nilsson Björn & Frisé Ann (2011). *Utvecklingspsykologi*. 3:e uppl. Stockholm: Natur & Kultur
- Krokmark, Tomas (2007). Fenomenografisk didaktik - en didaktisk möjlighet. *Didaktisk Tidskrift*. Vol. 17, No. 2–3. Jönköping: Högskolan Jönköping (Hämtad 18-10-08)
- Kulti, Anne & Pramling, Niklas (2017). *Barns rätt till rötter och fötter- berättande för samverkan i mångfaldens förskola*. Stockholm: Liber
- Lahdenperä, Pirjo (2008). *Interkulturellt ledarskap- förändring i mångfald*. Lund: Studentlitteratur
- Ljungberg, Caroline (2005). *Den svenska skolan och det mångkulturella- en paradox?* Malmö och Linköping: IMER Malmö högskola. /Tema Etnicitet
- Lorentz, Hans & Bergstedt, Bosse (2006). *Interkulturella perspektiv. Pedagogik i mångkulturella lärmiljöer*. Lund: Studentlitteratur
- Lunneblad, Johannes (2018). *Den mångkulturella förskolan motsägelser och möjligheter*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur

- Pramling Samuelsson, Ingrid & Asplund Carlsson, Maj (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber
- Riddersporre, Bim & Persson, Sven (2010). *Utbildningsvetenskap för förskolan*. Stockholm: Natur och Kultur
- Runfors, Ann (2003). *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar*. Stockholm: Prisma
- Skolkommittén (1997). (Hämtad 18-10-23) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/sou-1997-157-d1_GLB3157d1
- Skolverket (2016), *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket
- Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fusklappar*. Lund: Studentlitteratur
- Sommer, Dion (2005). *Barndomspsykologi - Utveckling i en förändrad värld*. 3:e uppl. Stockholm: Liber
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet (Hämtad 18-09-10) <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Von Brömssen, Kerstin (2003). *Tolkningar, förhandlingar och tystnader: elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis
- Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandets pedagogik*. Stockholm: Liber

Bilagor

Bilaga 1 intervjufrågor

- 1) Hur länge har du arbetat som förskollärare?
- 2) Har du arbetat i någon annan kommun? Om svaret är ja, vilken?
- 3) Vad betyder begreppet mångkultur för dig?
- 4) Arbetar du med mångkultur i den vardagliga verksamheten?
Kan du ge exempel på hur detta visar sig i praktiken?
- 5) Uppfattar du att det finns svårigheter med/i det mångkulturella arbetet?
Kan du ge exempel på någon sådan svårighet?
- 6) Upplever du att det finns några positiva aspekter i det mångkulturella arbetet?
Kan du ge exempel på någon positiv aspekt?
- 7) Är detta någonting ni diskuterar i arbetslaget?
- 8) Finns där någonting som du saknar i verksamheten som skulle kunna utveckla det mångkulturella arbetet?
- 9) Boktips?

Bilaga 2 Missivbrev 2018-09-07

Hej!

Vi är två studenter från Förskolläraryrket på Högskolan Kristianstad som nu är inne på vår sista termin och då även är i full gång att skriva vårt examensarbete på C-nivå. Vi vill undersöka hur förskollärare i Kristianstad kommun tolkar begreppet mångkultur.

Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning för att få en djupare förståelse för hur förskollärare tolkar och arbetar med begreppet mångkultur i verksamheten. Vi utgår ifrån Lunneblad (2018) *Den mångkulturella förskolan, motsägelser och möjligheter*, där han beskriver komplexiteten i begreppet mångkultur. Vi vill öppna upp för diskussion för att vidga synen på det mångkulturella arbetet i förskolan.

Vi har förberett oss genom att ta del av litteratur och forskning kring det aktuella ämnet, men vi behöver er hjälp som är utbildade förskollärare. Vi vill ta del av era kunskaper, tankar samt teorier gällande mångkultur. Intervjun kommer att bestå av cirka 15 frågor och kommer att ta runt 30 minuter. Hoppas ni har möjlighet att delta ert deltagande är värdefullt för vår undersökning.

Vi kommer att ta hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer.

- **Konfidentialitetskravet**, största möjliga konfidentialitet eftersträvas i undersökningen genom att ingen obehörig kommer att ta del av materialet. Materialet förvaras så att det är åtkomligt för endast oss som är undersökningsledare. I rapportering av resultatet i form av ett examensarbete på Kristianstad Högskola kommer informanterna att avidentifieras så att det inte går att koppla resultatet till enskilda individer.
- **Frivillighetskravet**, ditt deltagande i studien är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering.

Vi hade varit tacksamma om ni har möjlighet att stå till förfogande för intervjuer under vecka 38–39. Skicka svar till Malin eller Martina.

Tack på förhand!

Malin Berglund malin.berglund0291@stud.hkr.se xxxx-xxxxxx

Martina Lagergren martina.lagergren0275@stud.hkr.se xxxx-xxxxxx

Handledare; Adam Droppe adam.droppe@hkr.se